

Ohjeet testamentin tekemisen jälkeen

Testamentti ilmaisee tekijänsä viimeisen tahdon. Testamentti on siten korostetusti henkilökohtainen oikeustoimi eikä kukaan voi tehdä testamenttia toisen puolesta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että testamentin tekijän tulisi muotoilla oma tahtonsa yksin, vaan useimmiten testamentti on kannattavaa laatia esimerkiksi lakimiehen avustamana.

Testamentin allekirjoitustilaisuus

Testamentin tekijän on allekirjoitettava testamentti. Lisäksi allekirjoittamisen päivämäärä on merkittävä testamenttiin. Testamentti on allekirjoitettava kahden todistajan ollessa yhtä aikaa läsnä. Testamentin todistajien on todistettava testamentti nimikirjoituksillaan. Todistajien tulee tietää, että kyseessä on testamentti, mutta testamentin tekijä voi päättää, haluaako hän ilmoittaa todistajille testamentin sisällön. Todistajat siis todistavat testamentin tekijän allekirjoituksen.

Testamentin todistajat

Testamentin todistajan on oltava viisitoista vuotta täyttänyt henkilö, mutta suositeltavaa on, että testamentin todistajat ovat täysi-ikäisiä. Todistajana ei voi toimia henkilö, joka ei ole oikeustoimikelpoinen. Todistajan on siis käsitettävä se, mitä hän on tekemässä ja se, mitä todistaminen merkitsee. Esteen saattaa aiheuttaa myös tilapäinen mielenhäiriö, kuten alkoholin tai huumeiden käytöstä seuraava kykenemättömyys ymmärtää todistamisen merkitys. Todistajat vahvistavat myös sen, että testamentin tekijä on tehnyt testamentin vapaaehtoisesti sekä täysissä sielun ja ruumiin voimissa. Todistajat voivat pyrkiä varmistumaan testamentin tekijän testamentintekokelpoisuudesta esimerkiksi esittämällä kysymyksiä testamentin tekijälle.

Molempien testamentin todistajien tulee olla testamentin tekohetkellä esteettömiä. Tämän perusteella aviopuoliso, rekisteröidyn parisuhteen parisuhdekumppani, sukulainen, sukulaisen aviopuoliso tai parisuhdekumppani eivät voi toimia testamentin todistajina. Suositeltavaa on myös, ettei testamentin tekijän kihlattu tai avopuoliso toimi todistajana. Läheisten henkilöiden lisäksi jokainen, jolle on odotettavissa jonkinlaista etua testamentista, on esteellinen toimimaan todistajana. Kukaan ei voi myöskään todistaa hänelle läheisen henkilön hyväksi tehtyä testamenttia.

Testamentin säilyttäminen

Testamentin säilyminen perittävän kuolemaan saakka on edellytys sille, että testamentin tekijän tahto tulee toteutetuksi. Lisäksi saattaa olla järkevää pitää testamentin sisältö vain tekijän itsensä tiedossa, sillä muutoin voi olla vaarana, että tekijä joutuu asiattoman taivuttelun kohteeksi.

Testamentin peruuttaminen

Testamentti on vapaasti peruutettavissa. Testamentin peruuttaminen kuitenkin edellyttää, että testamentin tekijä on yhä kykenevä muodostamaan ja ilmaisemaan tahtonsa. Yleisin testamentin peruuttamistapa on testamentin muuttaminen, mikä kuitenkin edellyttää, että testamentin tekijä tekee myös uuden testamentin lainmukaisia muotomääräyksiä noudattaen. Testamenttiin ei siis voida liittää uusia määräyksiä noudattamatta niitä muotovaatimuksia, joita testamentin tekemisessä vaaditaan. Testamentti voidaan siis peruuttaa tekemällä uusi testamentti, jossa aikaisempi testamenttimääräys kumotaan.

Testamentti voidaan peruuttaa myös hävittämällä alkuperäinen testamenttiasiakirja. Asiakirja voidaan esimerkiksi repiä, polttaa tai mitätöidä yliviivaamalla asiakirjan teksti kokonaisuudessaan.

Testamentin tiedoksiantaminen

Testamentin tekijän kuoltua testamentin saajan on annettava testamentti tiedoksi muille perillisille. Testamentin tiedoksisaannista alkaakin kuuden kuukauden määräaika, jonka kuluessa perillisen on moitittava testamenttia. Moitekanteen menestyminen edellyttää sitä, että moittimiselle on olemassa laissa määritelty peruste.

Testamentin tiedoksianto on testamentin saajan ilmoitus perillisille siitä, että hän vetoaa testamenttiin. Testamentti on annettava tiedoksi jokaiselle perilliselle erikseen. Perillinen voi kuitenkin valtuuttaa jonkun ottamaan tiedoksiannon vastaan hänen puolestaan samoin kuin testamentin saaja voi käyttää tiedoksiannon toimittamisessa edustajaa. Tiedoksianto edellyttää, että perilliselle annetaan oikeaksi todistettu jäljennös testamentista. Lisäksi tiedoksiannon on tapahduttava todisteellisesti esimerkiksi haastemiehen välityksellä. Käytännössä riittää myös, että perillinen merkitsee testamentille todistuksen tiedoksisaannista tai että tiedoksiannon vahvistaa kaksi todistajaa.

Saadakseen lakiosansa rintaperillisen on tehtävä todisteellisesti testamentin saajalle lakiosailmoitus. Ilmoitus on tehtävä kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun testamentti on annettu tiedoksi. Lakiosailmoitus on tehtävä testamentin saajalle.

Testamentista luopuminen ja testamentin hyväksyminen

Ketään ei voida pakottaa ottamaan testamentattua omaisuutta vastaan. Testamentin tekijä voi esimerkiksi luopua vetoamasta testamenttiin sen jälkeen, kun testamentin tekijä on kuollut. Luopuminen on tehtävä kirjallisesti, esimerkiksi allekirjoitetulla luopumisilmoituksella. Oikein tehty luopuminen vapauttaa testamentin saajan perintöverosta, mikäli hänen ei katsota vastaanottaneen testamentattua omaisuutta ennen luopumista. Testamentti voidaan ottaa vastaan myös vain osittain. Se, kenelle omaisuus menee testamentista luopuvan sijasta riippuu testamentin toissijaissijaismääräyksistä sekä luopujan perillisten sukulaisuudesta perittävään.

Perillinen voi myös hyväksyä testamentin, jolloin perillinen luopuu oikeudestaan moittia testamenttia. Testamentin hyväksyminen perittävän kuoltua on vapaamuotoinen toimenpide. Olennaista kuitenkin on, että hyväksyminen on todistettavissa. Hyväksyminen voidaan tehdä jo testamentin tekijän eläessä, jolloin hyväksyminen osoitetaan kirjallisesti testamentin tekijälle. Hyväksymisen sisältönä voi olla luopuminen vetoamasta siihen, että testamentti loukkaa rintaperillisen lakiosaa. Hyväksyminen voi tarkoittaa myös molempia, sekä moiteoikeudesta että lakiosasta luopumista.

Testamentin moittiminen

Perillisen harkinnassa on, riitautetaanko testamentti vai ei. Kanne testamentin moittimiseksi on nostettava kuudessa kuukaudessa testamentin tiedoksiannosta lukien. Kanteen perusteella testamentti voidaan julistaa pätemättömäksi. Jokaisella perillisellä on itsenäinen oikeus nostaa testamentin moitekanne käräjäoikeudessa. Perusteita moitekanteen nostamiselle voi olla esimerkiksi se, ettei testamentin tekijä ole ollut kelpoinen tekemään testamenttia, testamentissa on ollut muotovirhe tai testamentin tekijä on pakotettu tai taivuteltu testamentin tekemiseen.

Testamentin toimeenpanija

Testamentin tekijä voi testamentissaan määrätä testamentille toimeenpanijan, joka on yleensä testamentin laatinut lakimies tai muu henkilö, jolla on tarkat tiedot siitä, millä tavalla testamentin tekijä on halunnut testamenttinsa käytännössä toteutettavaksi. Testamentin toimeenpanijan tehtävänä on selvittää jäämistö perillisten kesken toimitettavaa perinnönjakoa varten. Toimeenpanija siis panee testamentin täytäntöön ja turvaa testamentin tekijän viimeisen tahdon toteutumisen. Toimeenpanijamääräystä ei voi sivuuttaa ja ryhtyä pesänselvitykseen antamatta testamenttimääräystä tiedoksi toimeenpanijalle. Testamentin toimeenpanijan valtuudet alkavat siitä, kun testamentti on tullut lainvoimaiseksi.

Perunkirjoitus

Perunkirjoitus on toimitettava kolmen kuukauden kuluessa henkilön kuolemasta. Pesän ilmoittajana toimii tavallisesti se, jolla on paras käsitys perittävän varallisuudesta. Yleensä ilmoittajana on siis perittävän leski tai lapsi. Uskottuna miehenä perunkirjoituksessa voi toimia periaatteessa kuka tahansa, mutta on perusteltua käyttää tehtävässä lakimestä tai muuta osaavaa henkilöä, jotta perunkirjoitus tulee oikein toimitetuksi. Kuolinpesän osakkaita ovat leski sekä perilliset ja yleistestamentin saajat. Heidät tulee kutsua perunkirjoitustilaisuuteen. Pesän osakkaiden läsnäolo ei kuitenkaan ole välttämätöntä perunkirjoituksen toimittamiseksi. Osakas voi myös määrätä asiamiehen edustamaan häntä perunkirjoitustilaisuudessa. Perunkirjoitusvaiheessa ei vielä jaeta omaisuutta, vaan sen tarkoituksena on ainoastaan selvittää vainajan ja lesken varat tulevaa perintöveroa varten. Verotoimisto määrääkin perintöverot perillisille perunkirjoituksen perusteella. Perunkirjaa onkin yksinkertaisinta ajatella perintöveroilmoituksena.

Perinnönjako

Perunkirjoituksen jälkeen voidaan toimittaa perinnönjako. Perinnönjakoa ei ole pakko toimittaa, vaan kuolinpesä voidaan jättää jakamattomana esimerkiksi lesken tai perillisten haltuun. Jos perittävä oli naimisissa, täytyy ennen perinnönjakoa toimittaa omaisuuden ositus lesken ja perittävän välillä. Osituksella tarkoitetaan avio-oikeuden alaisen omaisuuden jakamisesta siten, että kumpikin puolisoista saa avio-oikeutensa mukaisen määrän omaisuutta. Lesken ei kuitenkaan tarvitse niin sanotun tasinkoprivilegin nojalla maksaa tasinkoa kuolleen puolison perillisille, vaikka hänellä olisi enemmän varoja kuin perittävällä. Tasinkoprivilegiin on syytä vedota jo perunkirjoitusvaiheessa epäselvyyksien välttämiseksi.

Jos kaikki perilliset ovat yhtä mieltä jaon määrästä, voidaan perintö jakaa perillisten välisellä sopimuksella eli sopimusjakona. Perinnönjakosopimuksen laatimiseen on usein syytä käyttää lakimiehen apua. Kenellä tahansa perillisellä on oikeus hakea käräjäoikeudelta pesänselvittäjän ja/tai –jakajan määräämistä. Pesänselvittäjä ottaa pesän omaisuuden haltuunsa, selvittää pesän varat ja maksaa velat sekä saattaa pesän muutoinkin jakokuntoon. Sen jälkeen pesänjakaja, joka on usein sama henkilö kuin pesänselvittäjä, jakaa kuolinpesän niin sanottuna toimitusjakona perillisten kesken. Toimitusjako on yleensä huomattavasti kalliimpaa kuin sopimusjako. Pesänselvittäjän ja –jakajan hakeminen on kuitenkin välttämätöntä, jos osakaat eivät pääse jaosta yksimielisyyteen. Lisäksi se on usein tarpeen, jos joku pesän osakkaista on edunvalvonnassa.